

НАСИЛНА БОРБА ЗА СТИЦАЊЕ НЕЗАВИСНОСТИ: БАСКИЈСКО-КОСОВСКЕ ПАРАЛЕЛЕ

Рајко Петровић*

Достављен: 05. 02. 2022.

Кориговано: 11. 03. и 18. 05. 2022.

Прихваћен: 25. 06. 2022.

Језик рада: Српски

Тип рада: Прегледни рад

DOI број: 10.5937/vojdela2203087P

Овај рад представља упоредну анализу борбе за независност два европска региона – Баскије и Косова и Метохије, чији је основни метод било терористичко деловање. Циљ истраживања јесте да покаже због чега је у случају Косова дошло до проглашења ОВК за терористичку организацију од стране западног дела међународне заједнице, а затим војне подршке тој организацији, као и подршке нелегалној једностраној сецесији, док је, с друге стране, баскијска ЕТА од самог почетка до краја свог постојања била окарактерисана као терористичка организација, где је Шпанија добијала пуну подршку у борби против ње, али и у борби против отцепљења Баскије уопште. Полазна хипотеза рада јесте да је примена двоstrukих стандарда у ова два случаја резултат геополитичких интереса западних центара моћи, а не поштовања међународног права и неопходних услова да би се једном делу територије суверене државе допустила сецесија. Резултати истраживања показују да, упркос чињеници да су Баски трпели различите облике репресије у време франкизма, они нису добили подршку за стварање независне државе, за разлику од Албанаца са Косова и Метохије којима је то дозвољено, упркос томе што већ имају матичну државу Албанију. У методолошком смислу у раду је коришћен метод студије случаја, метод компаративне анализе и историјски метод.

Кључне речи: *Баскија, Косово и Метохија, сецесија, тероризам, ЕТА, ОВК, геополитика*

Увод

Савремена Европа се суочава са великим бројем изазова од којих су сецесионистички покрети једни од важнијих. Њихов практички значај огледа се у чињеници да су у стању да произведу тзв. домино ефекат, односно да

* Институт за европске студије, Београд, Република Србија, rajko.petrovic@ies.rs

евентуално допуштање сецесије дела територије неке земље од стране ширег дела међународне заједнице може довести пред свршен чин власти у другим земљама које се суочавају са истим изазовима. Тако се у случају једнострано проглашене независности Косова, 2008. године, која је била иницирана, те јавно подржана у форми признања од стране водећих западних центара политичке моћи (САД, Велике Британије, Немачке, Француске и других) сматрало да ће тај случај представљати преседан, односно да ће њиме бити отворена Пандорина кутија сецесионистичких захтева широм Европе – каталонског, баскијског, фламанског, шкотског, паданског и других. То се, међутим, није десило с обзиром на чињеницу да управо западни центри моћи инсистирају на томе да је случај косовске независности „јединствен случај”, а не преседан. Пример отцепљења Крима од Украјине и његово припајање Русији више је изузетак него правило и резултат је објективне војне и политичке моћи Русије, односно њених геополитичких амбиција у црноморском региону.¹

Баскијски сецесионизам много је старији од албанског на територији Косова и Метохије. Баски већ неколико векова безуспешно покушавају да створе своју независну националну државу, а посебно у другој половини 20. и почетком 21. века. Поред дећи баскијске и албанске сецесионистичке напоре с краја 20. и почетком 21. века може се увидети велики број сличности, попут насилног (терористичког) метода борбе за остваривање политичких циљева, постојања војног и цивилног крила у њиховим терористичким организацијама и присуства значајних језичких, етничких и културолошких разлика између побуњеног становништва и већинског становништва у тим земљама. Упркос томе, резултати борбе Баска и Албанаца су потпуно другачији – Косово је *de facto* независно (иако то и даље није *de jure*), а Баскија није.

ЕТА – настанак, развој и деловање

Период франкизма био је посебно трауматичан за баскијски народ, његове институције самоуправе и културу. Чињеница да су Баски (сем оних у Навари) махом били на страни републиканаца у време Шпанског грађанског рата, те да су у Франковим очима били означени као посебно опасни непријатељи (због чега се, поред осталог, и десило чувено бомбардовање баскијског града Гернике 1937. године), донела је баскијским земљама неславни статус „издајничких провинција”. Парадоксално, франкизам је истовремено подстицао индустријски и туристички развој Баскије.² С обзиром на то да Баски нису имали институционалне канале преко којих би се изборили за побољшање својих услова у једном изразито ауторитарном и централизованом друштву, у таквој атмосфери настао је ба-

¹ Кристиан Маркссен, „Крымский кризис с точки зрения международного права”, *ДПП ИМП*, бр. 2, 2014, стр. 207-210.

² Rajko Petrović, „Špansko ekonomsko čudo od 1959. do 1973. godine”, *Oditor – časopis za menadžment, finansije i pravo*, vol. 6, br. 1, 2020, str. 71-72.

скијски тероризам као одговор на франкизам, али ће се касније испоставити да он није био инспирисан само антифранкистичким већ, исто тако, и антишпанским сентиментима. Чувена ЕТА (*Euskadi Ta Askatasuna* – „Баскијска отаџбина и слобода“), деценијама је била синоним баскијске борбе за независност и једна од најпознатијих терористичких организација у Западној Европи.³ Она настаје 1959. године када се студентски активисти из групе Екин (*Ekin*) диференцирају од Баскијске националистичке партије (*PNV*) и њене омладинске организације ЕГИ (*EGI*). Наиме, борбени баскијски омладинци сматрали су да оне воде пасивну политику према франкистичком режиму. Већ у јулу 1959. године ЕТА усваја своју оснивачку повељу у којој се каже да је реч о родољубивој, неполитичкој и нерелигиозној групи која има за циљ да баскијску будућност узме у своје руке како би „очувала баскијску душу“.⁴ У идеолошком смислу, ЕТА се убрзо профилисала као марксистичка групација, али њено чланство није било јединствено око крајњег циља – да ли је то револуција против франкизма која, као таква, има и елементе класне борбе или је реч о борби за ослобођење Баскије од Шпаније уопште, без обзира на то каква је природа централне власти у Мадриду.⁵

Прве године деловања организације ЕТА нису оставиле значајнијег одјека у шпанској јавности и исцрпљивале су се у уништавању франкистичких симбола широм Баскије, истицању баскијске заставе (што је било законом забрањено), као и цртању различитих парола против власти и позива на побуну по зградама баскијских градова. Међутим, од 1961. године активности се крећу у потпуно другом смеру. ЕТА је подметнула бомбу испод воза некадашњих Франкових добровољаца из грађанског рата који су се упутили на прославу побуне против Друге Републике. Жртава није било, али је догађај одјекнуо у јавности и кренула су прва хапшења терориста. На четвртој скупштини, 1965. године, ЕТА дефинитивно утврђује свој будући терористички модел деловања – стратегију спиралног деловања акција–репресија–акција са циљем елиминисања пажљиво одабраних мета (политичари, војници, полицајци, прошпански друштвени активисти) уз минимум утрошених људских и материјалних ресурса.⁶ Таква стратегија је у деценијама које су уследиле уродила плодом. Између 1968. и 1980. године припадници ове организације убили су 287, а ранили 385 особа, међу којима је био знатан број људи који су радили за државу – од убиства шефа полицијске станице у баскијском граду Сан Себастијану 1968. године до чувеног

³ William A. Douglass and Joseba Zulaika, „On the Interpretation of Terrorist Violence: ETA and the Basque Political Process”, *Comparative Studies in Society and History*, Vol. 32, No. 2, 1990, pp. 238-240.

⁴ Рајко Петровић, „Еволуција баскијског сепаратизма од 1959. до 2018. године”, *Годишњак Факултета безбедности*, бр. 1, 2018, стр. 196.

⁵ Ignacio Sánchez-Cuenca, „The persistence of nationalist terrorism: the case of ETA”, in: Kledja Mulaj (ed.), *Violent Non-State Actors in Contemporary World Politics*, Juan March Institute, Madrid, 2008, p. 6.

⁶ Рајко Петровић, „Еволуција баскијског сепаратизма од 1959. до 2018. године”, оп. цит., стр. 196-197.

убиства председника шпанске владе и човека који је био предвиђен за Франковог истинског наследника, адмирала Луиса Карера Бланка (*Luis Carrero Blanco*), 1973. године. Од напада ове организације нису били поштеђени ни цивили како у Баскији, тако и у другим деловима Шпаније. Довољно је поменути бомбашки напад на кафић „Роландо” у Мадриду 1974. године, где је 9 особа страдало, а 56 рањено, као и рањавање 14 особа при бомбашком нападу у Сан Себастијану 1978. године. Одговор режима у Мадриду током свих тих година био је оштар. Тако је већ 1970. године око 5.000 људи, како чланова, тако и симпатизера организације ЕТА, било ухапшено или приведено, при чему се државне полицијске и параполицијске снаге нису либиле да према њима употребе најсвирепије методе убијања и мучења. Управо зато су многи терористи пронашли уточиште у тзв. Француској Баскији коју су дуго користили као логистички центар и место за збег.⁷

Франко умире 1975. године, а његов режим се распада већ 1978. године, када је усвојен Устав Шпаније која постаје парламентарна монархија и децентрализована држава. Признато је и право њеним историјским националностима и територијама, укључујући и Баске и Баскију, на широку политичку, економску и културну аутономију. Већ 1979. године Баскија (*País Vasco*) усваја свој статут о аутономији и бива призната за једну од шпанских аутономних заједница.⁸ Тиме стиче значајан степен политичке аутономије (сопствени органи законодавне, извршне и судске власти), економске и финансијске аутономије (привилегован порески систем у складу са оживљеном институцијом фуероса), али и културне аутономије (баскијски језик постаје коофицијелни са шпанским на њеној територији, а озваничена је и употреба баскијског грба, заставе и химне).⁹ Иако је значајан део баскијског друштва позитивно оценио демократске реформе у Шпанији и прихватио да буде њен интегрални део, ЕТА је наставила са својим терористичким активностима не одустајући од свог главног циља – стварања независне баскијске државе по сваку цену. Њено руководство не само да је одбацило нацрт Статута Баскије из 1979. године, већ је и вође Баскијске националистичке партије, који су прихватили понуђено решење, прогласило издајницима. Осамдесетих година ЕТА је предузимала бомбашке нападе, по неколико сваке године. Мета су превасходно били полицајци и припадници шпанске Цивилне гарде (*Guardia Civil*). Само 1980. године страдало их је 27. У бомбашком нападу на Тргу Доминиканске Републике у Мадриду, 1986. године, 12 младих припадника Цивилне гарде изгубило је животе, док је на десетине људи рањено.¹⁰

⁷ Ибид., стр. 197-198.

⁸ Рајко Петровић, „Историјско-политички модел регионализације у Шпанији: изазови и перспективе”, *Култура полуса*, вол. XV, бр. 37, 2018, стр. 59-60.

⁹ „Ley Orgánica 3/1979, de 18 de diciembre, de Estatuto de Autonomía para el País Vasco”, *BOE*, núm. 306, de 22 de diciembre de 1979, págs. 4-5.

¹⁰ Рајко Петровић, *Улога историјско-политичког модела регионализације Шпаније у сузбијању сецесионизма у Каталонији и Баскији*, Докторска дисертација, Факултет политичких наука, Београд, 2021, стр. 92.

Због своје бруталности и терора који је сејала и међу самим Баскима, ЕТА је током осамдесетих година губила подршку и најватренијих присталица, а и само њено деловање се свело на голо и неселективно насиље које је одавно изгубило класични револуционарни и идеолошки супстрат. Њене оперативне могућности, техничка подршка, залихе муниције и људски капацитети су током деведесетих година драматично опали, што ју је принудило на преговоре. Најпре је пристала да сарађује са Баскијском националистичком партијом и Баскијском солидарношћу (*Eusko Alkartasuna*), још једном од баскијских националистичких партија које су прихватиле шпански уставни оквир, а затим и потписала споразум Естеља–Лисара 1998. године, први споразум о прекиду ватре од њеног оснивања. Иако га је прекршила почетком двехиљадитих, влада Хосе Луиса Запатера (*José Luis Zapatero*) започела је интензивне преговоре о прекиду ватре 2005. године. Сведена на историјски минимум своје снаге, са реалном подршком од једва 1% баскијске јавности, 2011. године Ета пристаје да преда шпанским властима преостало наоружање, да би 2018. године њено руководство прогласило и дефинитивно гашење организације. Резултати Етиног полувековног деловања су стравични – убила је 840, ранила 2.500 и киднаповала 80 људи.¹¹

ОВК – настанак, развој и деловање

Ослободилачку војску Косова (ОВК) основало је, 1994. године, више албанских првака у то време, попут Агима Чекуа (*Agim Çeku*), Фатмира Љимаја (*Fatmir Limaj*), Рамуша Харадинаја (*Ramush Haradinaj*) и Хашима Тачија (*Hashim Thaçi*), али је њен неприкосновени лидер од оснивања све до своје погибије био Адем Јашари (*Adem Jashari*). Реч је о паравојној и терористичкој организацији која је имала за циљ стварање независне албанске државе Косово на територији тадашње АП КиМ, али и тзв. Велике Албаније у широј перспективи. Од самог почетка деловања, ОВК је прокламовала насилну борбу као средство доласка на власт, а државу Србију и њене војне и полицијске формације као главне непријатеље са којима се не може и не сме преговарати.¹² Своје деловање ОВК започиње 1996. године, када путем герилске борбе улази у сукобе са српском полицијом на КиМ. Поред 10 полицајаца које су њени припадници убили у периоду од 1996. до 1998. године, (познат је напад на полицију у Вучитрну 1997. године), лишавали су живота и српске, али и албанске цивиле који нису хтели да им се повинују (укупно 24 у посматраном периоду). Због антиуставних деловања у једној сувереној и међународно признатој држави, каква је била СР Југославија, која су имала карактер оружане побуне, власти у Београду су ОВК ставиле на листу терористичких организација, а исто су учиниле и Сједињене Америчке Државе. Међутим, на те-

---

¹¹ Ибид., стр. 92-93.

¹² Nikola Jović, *Ekstremizam i terorizam na Jugu Srbije*, Master rad, Univerzitet u Beogradu, Beograd, 2015, str. 30-34.

рену убрзо долази до драматичних догађаја. Од 1998. године ОВК креће у жестоку офанзиву, где се фронтални сукоб са српском полицијом шири на практично целокупну територију АП КиМ, а терористи успевају да, у једном тренутку, ефективно контролишу 1/3 посматране територије. О оштрини сукоба сведочи податак да је током 1998. године у борбама било ангажовано преко 50.000 српских полицајаца, а да је српске и албанске куће морало да напусти неколико десетина хиљада људи. Живот је, поред осталих, изгубио и сам Адем Јашари приликом жестоког обрачуна ОВК са српском полицијом у селу Доње Преказе код Србице. Након тога вођство над ОВК преузима Хашим Тачи.¹³

Марта 1999. године НАТО је, под директивом САД, покренуо агресију на СР Југославију због наводног етничког чишћења које је српска држава започела уз помоћ полицијских и паравојних снага, за шта је у пропагандне сврхе посебно послужио инсценирани (што је накнадно доказано) случај масакра Албанаца у селу Рачак. Неуспели преговори у Рамбујеу код Париза (фебруар–март 1999) између руководства СР Југославије и политичких представника Албанаца са КиМ (уз посредство Контакт групе) такође су били један од непосредних повода за оружану агресију на СР Југославију, што је био случај без премца у савременој историји. Снаге НАТО-а су током три месеца борби војно, логистички и на сваки други начин помагале и сарађивале са ОВК која више није била на листи терористичких организација Стејт Департамента, већ су њени припадници напрасно постали „борци за слободу”. Помоћ терористима пружале су и стране плаћеничке формације, али и регуларне и паравојне формације из Албаније. Југословенска војска и српска полиција су у низу пресудних битака, попут Битке на Кошарама, Битке за Паштрик и операције „Стрела”, успеле да сачувају целокупну територију АП КиМ, упркос жестоким ударима вишеструко надмоћнијег непријатеља.¹⁴ Кумановским мировним споразумом, потписаним 9. јуна 1999. године, НАТО је прекинуо бомбардовање Југославије. Војска Југославије и полиција Републике Србије су се обавезале да се повуку са територије КиМ у року од 11 дана, успостављена је зона копнене безбедности између централног дела Србије и КиМ, а снаге КФОР-а добиле су задатак да разоружају ОВК. Дан касније Савет безбедности Уједињених нација усвојио је Резолуцију СБ УН 1244, према којој се у КиМ уводи привремена управа УН (УНМИК), али се гарантује суверенитет и територијални интегритет СРЈ, односно Србије на том простору. Мада је ОВК расформирана, њено руководство преузима највише политичке и друштвене функције и наставља активно да ради на стицању пуне независности Косова. Албански екстремисти су, 17. и 18. марта 2004. године, извршили етничко чишћење над значајним делом преосталог српског живља на КиМ, где је убијено неколико десетина особа, више стотина рањено, протерано преко 4.000, запаљено преко 800 кућа, а разрушено или оштећено 35 право-

¹³ Ибид., стр. 31.

¹⁴ Опширније у: Небојша Павковић и Бошко Антић, *Кошаре и Паштрик српски Термопили*, Медија центар „Одбрана”, Београд, 2020.

славних храмова и споменика културе.¹⁵ Власти у Приштини су, 17. фебруара 2008. године, једнострано усвојиле декларацију о независности Косова, проглашавајући га сувереном и независном државом. Влада Србије је такву одлуку поништила као антиуставну, али није интервенисала војним путем. Независност Косова су убрзо признале водеће западне силе (САД, Велика Британија, Немачка, Француска и друге), а само пет земаља чланица ЕУ (Шпанија, Румунија, Грчка, Кипар и Словачка) то нису учиниле.¹⁶ Већ неколико година су у току тзв. бриселски преговори власти у Београду и Приштини који су 2013. године резултирали Бриселским споразумом који је гарантовао формирање Заједнице српских општина на територији КиМ, али албанска страна ни до данас није испунила свој део обавезе.

Баскијска аутономија и косовска независност – узроци и последице

Данас ни ЕТА ни ОВК више не постоје, али је њихово деловање дало различите резултате. С једне стране, ЕТА није испунила свој циљ, јер Баскија никада није ни покушала да се отцепи од Шпаније, а камоли да прогласи независност. С друге стране, ОВК јесте престала да постоји 1999. године, али је њено руководство преузело политичко кормило у Приштини и девет година касније једнострано прогласило независност Косова, где све до данас Албанци ефективно врше власт. Дакле, та два слична случаја у којима је примењен истоветан насилни, односно терористички и герилски метод борбе, дала су различите резултате. Све поменуте чињенице које се односе на баскијски и косовски случај указују на то да историјски, национални, језички и њима слични критеријуми нису били пресудни за одлуку значајног дела међународне заједнице (односно скоро свих западних центара политичке моћи) да призна тзв. Косово као независну државу, а да истовремено нико није ни помислио да разговара о идеји стварања независне Баскије. Разлоге, очигледно, треба потражити у геополитичким интересима западних земаља на простору Балкана, као и њиховим интересима на простору Шпаније, али и у различитим снагама Шпаније и Србије на међународној сцени.

Анализирајући разлоге недавања подршке идеји независне Баскије треба рећи да је, прво, Шпанија у време франкизма, када ЕТА настаје и почиње да делује, била у геополитичком смислу изузетно важна за САД као предводника западног блока током хладног рата. С једне стране, САД нису смеле допустити

---

¹⁵ Бранко Јокић (ур.), *Мартовски погром на Косову и Метохији: 17–19. март 2004: с кратким прегледом уништеног и угроженог хришћанског културног наслеђа*, Министарство културе Владе Републике Србије и Музеј у Приштини, Београд, 2004, стр. 50-69.

¹⁶ Oğuz Güner, „A Legitimacy Question in The European Union: The Kosovo Non-Recognition Quagmire”, *Avrasya Etüdleri*, Vol. 59, No. 1, 2021, p. 81.

ширење комунизма на простор Западне Европе, па је марксистичка терористичка организација, као што је ЕТА, била инкомпатибилна са њеним геостратешким интересима као идеолошки антипод западном моделу демократије који су САД извезиле у свет. Исто тако, званичном Вашингтону Шпанија је била потребна за изградњу војних база на њеној територији, с обзиром на то да је Шпанија капија за улаз у Средоземље, на шта се морало рачунати у случају великог војног окршаја са Варшавским пактом. Зато су САД толерисале унутрашњу политику Франка, па и према баскијском питању.¹⁷ Друго, Шпанија је западноевропска и римокатоличка земља која представља један од историјских симбола успона западне цивилизације. Реч је о веома угледној земљи са „историјском тежином”, бившој колонијалној сили, земљи која представља „прозор у латиноамерички свет” и чији језик је други светски језик у овом тренутку. Треће, Шпанија је једна од највећих земаља ЕУ и њен важан политички, економски и безбедносни чинилац без којег су евроинтеграције данас незамисливе. Четврто, шпанска круна је родбинским и другим везама повезана са европским и светским дворовима и, као таква, још увек има значајну тежину у међународним односима, а свакако је традиционално заинтересована за заштиту територијалне целовитости Шпаније. Пето, Шпанија је од 1982. године чланица НАТО и чини важну карику у свеукупном очувању североатлантске безбедности. Њене копнене, поморске и ваздухопловне снаге представљају респектабилну војну силу, а сама Шпанија била је учесник НАТО операција попут оних у Авганистану, Ираку и бомбардовања СРЈ.¹⁸ Шесто, Шпанија је римокатоличка земља која је током историје дала немерљив допринос у ширењу римокатолицизма у Нови свет. Она је за Ватикан одувек била од изузетног значаја, о чему сведочи конкордат који је Ватикан потписао са франкистичком Шпанијом у време њене највеће међународне изолације или технократе из римокатоличке организације Опус Деи (Opus Dei) које су у пракси спровеле шпанско економско чудо 60-их и 70-их година прошлог века.¹⁹ Ватикан, као моћна не само верска, већ и политичка институција даје значајну подршку очувању јединства Шпаније. Седмо, сецесија Баскије или било ког дела Шпаније произвела би домино ефекат који би запљуснуо и остатак Европе. Шкотска, Фландрија, Паданија и Корзика само су неки од европских региона који желе да постану независне националне државе. Такав сценарио је за Европску унију недопустив, јер она баштини идеју уједињавања Европљана и наднационалне сарадње у којој државне границе губе смисао, а посебно дробљење европског континента на већи број мањих држава. Управо зато је званични Брисел један од највећих заговорника јединствене Шпаније.

¹⁷ Alberto Leonart Amsélem, „España, un antes y un después. El impacto U.S.A”, *Anales de Historia Contemporánea*, Vol. 16, No. 1, 2000, pp. 50-55.

¹⁸ Juan Avilés Farré, „España, OTAN y los conflictos de la antigua Yugoslavia”, *Anales de Historia Contemporánea*, Vol. 16, No. 1, 2000, págs. 93-94.

¹⁹ Rajko Petrović, „Špansko ekonomsko čudo od 1959. do 1973. godine”, op. cit., str. 67-68.

Разлози за подршку пројекту стварања независног Косова су битно другачији од оних који се користе као аргументи против независности Баскије, и у њима свакако доминирају геополитичке амбиције и селективна употреба теоријских аргумената у корист сецесије. Прво, стварање независног Косова краткорочно, те тзв. Велике Албаније дугорочно, јесте несумњиво политички пројекат западних центара моћи са циљем слабљења српског фактора на Балкану који се традиционално доживљава као проруски, односно као потенцијални пут за излаз Русије на топло море. Овде се, пре свега, мисли на амбиције САД које су биле главни помагач у војном и политичком смислу за реализацију овог пројекта на терену. Друго, посебно је важно поменути интерес немачког фактора не само када је реч о подршци тзв. независном Косову, већ и активном учествовању у настанку и развоју албанске нације и национализма, у чему се посебно истицао званични Беч крајем 19. и почетком 20. века. Постоје оправдане сумње да је Немачка учествовала у формирању ОВК још 1992. године и њеном обучавању, али и да је учествовала у подметању српској страни случаја масакра у Рачку како би се нашао повод за НАТО агресију на СРЈ.²⁰ Немачка се, након уједињења 1990. године, поново вратила својим империјалистичким напорима, а посебно, више векова старом, пројекту „продора на исток” (*Drang nach Osten*) чији је незаобилазни део контрола Балкана и српског етничког простора као његовог централног дела.²¹ Треће, подршка муслиманском живљу на Косову, као и на Балкану уопште, део је шире стратегије западних центара моћи да се светској муслиманској заједници представе у другачијем светлу у односу на њихово деловање на Блиском истоку, где су у вишедеценијском сукобу са значајним делом муслиманског живља због природних ресурса и будућности државе Израел.²² Четврто, економски интереси западних центара моћи за природне ресурсе на КиМ су изузетни. Реч је о простору богатом огромним залихама олова, цинка, никла, кобалта, боксита, бабра, гвожђа, магнезита и лигнита, где последње заузимају пето место у свету.²³ Пето, КиМ представља важну транзитну зону за транспорт дроге из Азије (посебно из Авганистана где се годишње произведе неколико хиљада тона опијума из којег се може добити неколико стотина тона хероина) ка Западној Европи и важно га је контролисати и због тог разлога.²⁴ Шесто, територија КиМ данас има посебан значај у контексту мигрантске кризе, где је она део тзв. западно-балканске мигрантске руте преко које је, до 2015. године, прешло скоро милион миграната са Блиског истока.²⁵

²⁰ Опширније у: Матијас Кинцел, *Пут у рат, Немачка, НАТО и Косово*, Службени гласник, Београд, 2021.

²¹ Fotis Mavromatidis and Jeremy Leaman, „German Influence in the Western Balkans: Hegemony by Design or by Default?”, *Debatte*, Vol. 16, No. 1, 2008, p. 5.

²² Мирољуб Јевтић, „Косовски жетон”, *Политика*, 18.08.2011, <https://www.politika.rs/scc/clanak/188191/Sta-da-se-radi/Kosovski-zeton>, 22.9.2021.

²³ Миломир Степић, „Косово и Метохија: геополитички аспекти брзог решења и замрзнутог конфликта”, *Национални интерес*, вол. 38, бр. 2, 2020, стр. 19.

²⁴ „The illicit drug trade through South-Eastern Europe”, UNODC, Vienna, 2014, pp. 35-65.

²⁵ Наталија Перишић, „Западнобалканска мигрантска рута: утицај кандидатуре за чланство у Европској унији на позиције Србије”, *Политичка ревија*, вол. 58, бр. 4, 2018, стр. 93.

Закључак

Организације ЕТА и ОВК биле су две несумњиво терористичке творевине на тлу Европе које су се насилним путем бориле за проглашење независне Баскије, односно Косова на територијама суверених и међународно признатих држава. Упркос идентичним хтењима, одлучности, па и снази на терену и објективној претњи коју су представљале, резултати њиховог деловања су различити, јер је Баскија стекла политичку аутономију, али не и независност, док је тзв. Косово *de jure* саставни део Србије, али је *de facto* независно од власти у Београду, где његову независност признају водеће светске и европске силе попут САД, Велике Британије, Немачке и Француске.

Разлоге у двоструким стандардима које су западни центри моћи применили на примерима Баскије и Косова и Метохије треба, као што је претходно објашњено, потражити у њиховим геополитичким интересима, а не у доследном поштовању принципа међународног права или ваљаних аргумената у корист сецесије. Поставља се питање: зашто Баски, као несумњиво аутохтоно становништво на простору Баскије које је заиста трпело институционалну репресију франкистичког режима, не би имали право на своју независну националну државу ако се Албанцима, поред Албаније, прави и друга? Зашто је убијање српских цивила на КиМ током ратних деведесетих година подведено под „коллатералну штету“ током „праведне борбе Албанаца“ за независност, док је убијање цивила широм Шпаније, што је чинила ЕТА, у вашингтонској, бриселској и берлинској администрацији означено као терористички и варварски чин? Зашто наводна албанска култура на КиМ заслужује пуну афирмацију и заштиту кроз институције независне државе (иако никада није била жртва системске репресије од стране институција Србије), док баскијска култура, изузетне старости и аутентичности, која је заиста била жртва системског и институционалног затирања од франкистичког режима, не заслужује исти третман западног дела међународне заједнице? Зашто Баскија, као регион Шпаније, никада није била предмет било какве територијалне поделе или разграничења, док је, примера ради, администрација америчког председника Доналда Трампа својевремено, 2018. године, показала заинтересованост да теза о разграничењу Косова и Метохије постане део преговора о будућности јужне српске покрајине?²⁶ Сва ова и многа друга питања немају другог одговора до геополитичких интереса и прагматичних разлога западних сила у датом тренутку који повлаче танку границу између терориста и бораца за слободу када и где је то потребно.

Литература

[1] Јевтић, Мирољуб. „Косовски жетон“, Политика, 18.08.2011, <https://www.politika.rs/scc/clanak/188191/Sta-da-se-radi/Kosovski-zeton>, 22.9.2021.

[2] Јокић, Бранко (ур.). *Мартовски погром на Косову и Метохији: 17–19. март 2004: с кратким прегледом уништеног и угроженог хришћанског културног наслеђа*, Министарство културе Владе Републике Србије и Музеј у Приштини, Београд, 2004.

²⁶ Душан Пророковић, „Подела Косова и Метохије: реалност или заблуда?“, *Војно дело*, бр. 2/2022, април-јун, стр. 63.

[3] Кинцел, Матијас. *Пут у рат, Немачка, НАТО и Косово*, Службени гласник, Београд, 2021.

[4] Марксен, Кристиан. „Крымский кризис с точки зрения международного права”, *ДПП ИМП*, бр. 2, 2014, стр. 201-230.

[5] Павковић, Небојша и Антић, Бошко. *Кошаре и Паштрик српски Термопили*, Медија центар „Одбрана”, Београд, 2020.

[6] Перишић, Наталија. „Западнобалканска мигрантска рута: утицај кандидатуре за чланство у Европској унији на позиције Србије”, *Политичка ревија*, вол. 58, бр. 4, 2018, стр. 89-104.

[7] Петровић, Рајко. *Улога историјско-политичког модела регионализације Шпаније у сузбијању сецесионизма у Каталонији и Баскији*, Докторска дисертација, Факултет политичких наука, Београд, 2021.

[8] Петровић, Рајко. „Еволуција баскијског сепаратизма од 1959. до 2018. године”, *Годишњак Факултета безбедности*, бр. 1, 2018, стр. 189-206.

[9] Петровић, Рајко. „Историјско-политички модел регионализације у Шпанији: изазови и перспективе”, *Култура полиса*, вол. XV, бр. 37, 2018, стр. 55-67.

[10] Пророковић, Душан. „Подела Косова и Метохије: реалност или заблуда?”, *Војно дело*, бр. 2/2022, април-јун, стр. 55-74.

[11] Степић, Миломир. „Косово и Метохија: геополитички аспекти брзог решења и замрзнутог конфликта”, *Национални интерес*, вол. 38, бр. 2, 2020, стр. 7-30.

[12] Avilés Farré, Juan. „España, OTAN y los conflictos de la antigua Yugoslavia”, *Anales de Historia Contemporánea*, Vol. 16, No. 1, 2000, págs. 93-104.

[13] Douglass, William A. and Zulaika, Joseba. „On the Interpretation of Terrorist Violence: ETA and the Basque Political Process”, *Comparative Studies in Society and History*, Vol. 32, No. 2, 1990, pp. 238-257.

[14] Güner, Oğuz. „A Legitimacy Question in The European Union: The Kosovo Non-Recognition Quagmire”, *Avrasya Etüdleri*, Vol. 59, No. 1, 2021, pp. 81-112.

[15] Jović, Nikola. *Ekstremizam i terorizam na Jugu Srbije*, Master rad, Univerzitet u Beogradu, Beograd, 2015.

[16] „Ley Orgánica 3/1979, de 18 de diciembre, de Estatuto de Autonomía para el País Vasco”, *BOE*, núm. 306, de 22 de diciembre de 1979

[17] Leonart Amsélem, Alberto. „España, un antes y un después. El impacto U.S.A”, *Anales de Historia Contemporánea*, Vol. 16, No. 1, 2000, pp. 47-56.

[18] Petrović, Rajko. „Špansko ekonomsko čudo od 1959. do 1973. godine”, *Oditor – časopis za menadžment, finansije i pravo*, vol. 6, br. 1, 2020, str. 66-78.

[19] Mavromatidis, Fotis and Leaman, Jeremy. „German Influence in the Western Balkans: Hegemony by Design or by Default?”, *Debatte*, Vol. 16, No. 1, 2008, pp. 5-29.

[20] Sánchez-Cuenca, Ignacio. „The persistence of nationalist terrorism: the case of ETA”, in: Kledja Mulaj (ed.), *Violent Non-State Actors in Contemporary World Politics*, Juan March Institute, Madrid, 2008, pp. 1-31.

[21] „The illicit drug trade through South-Eastern Europe”, UNODC, Vienna, 2014, pp. 35-65.

Резиме

У раду је дата компаративна анализа борбе за независност два европска региона, Баскије и Косова и Метохије, чији је основни метод борбе била терористичка акција, односно оружана побуна. Циљ истраживања је да покаже зашто је у случају Косова ОВК најпре проглашена терористичком организацијом од стране западног дела међународне заједнице, а потом и војно подржана, као што је подржана и незаконита једнострана сецесија, док је, с друге стране, баскијска терористичка организација ЕТА од самог почетка до краја свог постојања, окарактерисана као терористичка организација, где је Шпанија добила пуну подршку у борби против ње, али и у борби против сецесије Баскије генерално. Полазна хипотеза рада је да је примена двоструких стандарда у ова два случаја резултат геополитичких интереса западних центара моћи, а не поштовања међународног права и услова који у теорији морају бити испуњени да би се омогућила сецесија дела територије једне суверене државе. Резултати истраживања показују да, упркос чињеници да су Баски аутохтони народ на територијама које насељавају, имају специфичан језик и културу и претрпели су различите облике репресије током Франкизма, нису добили подршку за независну државу, за разлику од Албанаца са Косова и Метохије, којима је то дозвољено, иако већ имају своју матичну државу Албанију. Разлози за то леже у чињеници да је Шпанија земља западне цивилизације, значајна чланица Европске уније и римокатоличка земља која ужива подршку Ватикана, док је пројекат независног Косова резултат геополитичких интереса западних земаља на челу са Сједињеним Државама. Актуелна геополитичка ситуација нам говори да још увек не можемо очекивати решење косовског питања у корист Србије, али и да политика двоструких стандарда не може бити дугорочно одржива, с обзиром на то да се сепаратистички покрети у деловима западног света (нпр. каталонски, шкотски и фламански) јачају и да је тешко очекивати да проглашење независности тзв. Косова остане јединствен случај, а не преседан. У методолошком смислу у раду је коришћена метода студије случаја, метод упоредне анализе и историјски метод.

Кључне речи: *Баскија, Косово и Метохија, сецесија, тероризам, ЕТА, ОВК, геополитика*

© 2022 Аутори. Објавило *Војно дело* (<http://www.vojnodelo.mod.gov.rs>). Ово је чланак отвореног приступа и дистрибуира се у складу са лиценцом Creative Commons (<http://creativecommons.org/licenses/by/3.0/rs/>).

THE VIOLENT STRUGGLE FOR INDEPENDENCE: THE BASQUE-KOSOVO PARALLELS

Rajko Petrović*

Достављен: 05. 02. 2022.

Језик рада: Енглески

Кориговано: 11. 03. и 18. 05. 2022.

Тип рада: Прегледни рад

Прихваћен: 27. 06. 2022.

DOI број: 10.5937/vojdelo2203087P

This paper represents a comparative analysis of the struggle for independence of two European regions - the Basque Country and Kosovo and Metohija, whose main method was terrorist activity. The objective of the research is to show why, in the case of Kosovo, the KLA was declared a terrorist organization by the western part of the international community, and then won the military support, as well as the support to illegal unilateral secession, while, on the other hand, the Basque ETA was characterized from the very beginning to the end of its existence as a terrorist organization, where Spain received full support in the fight against it, and also in the struggle against the secession of the Basque Country in general. The starting hypothesis of the paper is that the implementation of double standards in these two cases is the result of geopolitical interests of the Western power centres, and not observance of international law and necessary conditions to allow secession of a part of the territory of a sovereign state. The results of the research show that, despite the fact that the Basque people suffered various forms of repression during the Franco era, they did not receive support for the establishment of an independent state, unlike the Albanians from Kosovo and Metohija who were allowed to do so, despite already having the home state of Albania. Methodologically, the paper has used the case study method, comparative analysis method and historical method.

Key words: Basque Country, Kosovo and Metohija, secession, terrorism, ETA, KLA, geopolitics

Introduction

Contemporary Europe faces a great number of challenges including secessionist movements as one of the most important. Their practical importance is reflected in the fact that they can produce the so-called domino effect, that is, potential secession

---

* Institute of European Studies, Belgrade, Republic of Serbia, rajko.petrovic@ies.rs

of a part of the territory of some country by a wider part of the international community can present authorities in other countries that face the same challenges with a fait accompli. Thus, in the case of the unilaterally declared independence of Kosovo in 2008, which was initiated and publicly supported in the form of recognition by the leading Western centres of political power (US, UK, Germany, France, etc.), it was considered that this case would set a precedent, that is, it will open Pandora's box of secessionist demands throughout Europe - Catalan, Basque, Flemish, Scottish, Padan, etc. However, this did not happen due to the fact that the Western power centres insist that the case of Kosovo independence is a "unique case" and not a precedent. The example of the secession of Crimea from Ukraine and its annexation to Russia is more an exception than a rule and is the result of the Russian objective military and political power, that is, its geopolitical ambitions in the Black Sea region.¹

The Basque secession is much older than the Albanian secession in the territory of Kosovo and Metohija. The Basque people have been unsuccessfully trying to establish their independent nation-state for several centuries, especially in the second half of the 20th and early 21st century. Comparing the Basque and Albanian secessionist efforts from the end of the 20th and the beginning of the 21st century, many similarities can be noticed, such as the violent (terrorist) method of struggle to achieve political goals, the existence of the military and civilian wing in their terrorist organizations and the presence of great linguistic, ethnic and cultural differences between rebel population and the majority population in those countries. Despite this, the results of the struggle between the Basque people and Albanians are completely different - Kosovo is *de facto* independent (though still not *de jure*), and the Basque Country is not.

ETA – origin, development and operation

The period of Francoism was particularly traumatic for the Basque people, their institutions of self-government and culture. The fact that the Basque people (except for those in Navarre) were mostly supporting the republicans during the Spanish Civil War, and that in Franco's eyes they were marked as particularly dangerous enemies (which is why, among other things, the famous bombing of the Basque city of Guernica in 1937 took place), brought the Basque countries the infamous status of "traitorous provinces". Paradoxically, Francoism simultaneously encouraged the industrial and tourist development of the Basque Country.² Having in mind that the Basque people had no institutional channels to fight for the improvement of their conditions in a highly authoritarian and centralized society, it was in such an atmosphere that the Basque terrorism arose as a response to Francoism, but it would later turn out that it was not only inspired by anti-Franco, but also by anti-Spanish sentiments. The famous ETA (Euskadi Ta Askatasuna –

¹ Кристиан Марксен, „Крымский кризис с точки зрения международного права“, ДПП ИМП, no. 2, 2014, pp. 207-210.

² Rajko Petrović, „Špansko ekonomsko čudo od 1959. do 1973. godine“, *Oditor – časopis za menadžment, finansije i pravo*, vol. 6, no. 1, 2020, pp. 71-72.

“Basque Country and Freedom”) was for decades synonymous with the Basque struggle for independence and one of the most famous terrorist organizations in Western Europe.³ It was founded in 1959 when student activists from the Ekin group differentiated themselves from the Basque Nationalist Party (PNV) and its youth organization EGI. Namely, the fighting Basque youth believed that they led a passive policy towards the Francoist regime. In July 1959, ETA adopted its founding charter, which states that it is a patriotic, non-political and non-religious group that aims to take the Basque future into its hands in order to “preserve the Basque soul”.⁴ In an ideological sense, ETA soon profiled itself as a Marxist group, but its members were not united about the ultimate goal - whether it is a revolution against Francoism, which, as such, also has elements of class struggle or it is about the struggle for the liberation of the Basque Country from Spain in general, regardless of the character of the central government in Madrid.⁵

The first years of activities of the ETA organization did not leave a great impact on the Spanish public and were spent in destroying Francoist symbols throughout the Basque Country, displaying the Basque flag (which was prohibited by law), as well as drawing various slogans against the government and calls for rebellion on the buildings of the Basque cities. However, since 1961, activities have been carried out in a completely different direction. ETA planted a bomb under a train of former Franco volunteers from the Civil War, who were headed to celebrate the rebellion against the Second Republic. There were no victims, but the event resonated with the public and the first arrests of terrorists began. At the fourth assembly, in 1965, ETA definitively set its future terrorist model of action - a spiral strategy of action-repression-action with the aim of eliminating carefully selected targets (politicians, soldiers, policemen, pro-Spanish social activists) with a minimum of human and material resources.⁶ Such a strategy was successful in the decades that followed. Between 1968 and 1980, members of this organization killed 287 and wounded 385 people, including a great number of people who worked for the state - from the murder of the head of the police station in the Basque city of San Sebastian in 1968 to the famous murder of the Spanish Prime Minister and the man who was planned to be Franco's true successor, Admiral Luis Carrero Blanco, in 1973. The civilians in the Basque Country and other parts of Spain were not spared from attacks of this organization. It is enough to mention the bomb attack on the Cafeteria Rolando in Madrid in 1974, where 9 people died and 56 were wounded, as well as the wounding

---

³ William A. Douglass and Joseba Zulaika, „On the Interpretation of Terrorist Violence: ETA and the Basque Political Process”, *Comparative Studies in Society and History*, Vol. 32, No. 2, 1990, pp. 238-240.

⁴ Rajko Petrović, “Evolucija baskijskog separatizma od 1959. do 2018. godine”, *Godišnjak Fakulteta bezbednosti*, no. 1, 2018, p. 196.

⁵ Ignacio Sánchez-Cuenca, „The persistence of nationalist terrorism: the case of ETA”, in: Kledja Mulaj (ed.), *Violent Non-State Actors in Contemporary World Politics*, Juan March Institute, Madrid, 2008, p. 6.

⁶ Rajko Petrović, “Evolucija baskijskog separatizma od 1959. do 2018. godine”, gen. quote, pp. 196-197.

of 14 people during the bomb attack in San Sebastian in 1978. The response of the regime in Madrid during all those years was harsh. Thus, in 1970, about 5,000 people, both members and sympathizers of the ETA organization, were arrested or detained, while the state police and parapolic forces did not hesitate to use the most brutal methods of killing and torturing them. Therefore, many terrorists found refuge in the so-called French Basque Country, which they used as a logistic centre and a place of escape for a long time.⁷

Franco died in 1975, and his regime dissolved in 1978, when the Constitution of Spain was adopted, which became a parliamentary monarchy and a decentralized state. The right of its historical nationalities and territories, including the Basque people and the Basque Country, to broad political, economic and cultural autonomy was also recognized. As early as 1979, the Basque Country (País Vasco) adopted its statute on autonomy and was recognized as one of the Spanish autonomous communities.⁸ Thus, it acquired a great degree of political autonomy (its bodies of legislative, executive and judicial power), economic and financial autonomy (privileged tax system in accordance with the revived institution of *fuego*), and also cultural autonomy (the Basque language becomes co-official with Spanish in its territory, and the use of the Basque coat of arms, flag and anthem also became the official).⁹ Although a great part of the Basque society positively evaluated the democratic reforms in Spain and accepted to be its integral part, ETA continued its terrorist activities without giving up its main goal - the foundation of an independent Basque Country at any cost. Its leadership not only rejected the draft Statute of the Basque Country from 1979, but also declared the leaders of the Basque Nationalist Party, who accepted the proposed solution, traitors. In the 1980s, ETA carried out several bombings each year. The target was primarily policemen and members of the Spanish Civil Guard (Guardia Civil). In 1980 alone, 27 of them were killed. In a bomb attack in the Dominican Republic Square in Madrid in 1986, 12 young members of the Civil Guard lost their lives, while dozens of people were wounded.¹⁰

Due to its brutality and terror it spread among the Basque people, ETA lost the support of even its most ardent supporters during the 1980s, and its actions were reduced to pure and indiscriminate violence that had lost its classical revolutionary and ideological substratum a long time ago. Its operational capabilities, technical support, ammunition stocks and human capacities declined dramatically during the 1990s, forcing it to negotiate. It first agreed to cooperate with the Basque Nationalist Party and Basque Solidarity (Eusko Alkartasuna), one of the Basque nationalist parties that

⁷ Ibid, pp. 197-198.

⁸ Rajko Petrović, "Istorijsko-politički model regionalizacije u Španiji: izazovi i perspektive", *Kultura polisa*, vol. XV, no. 37, 2018, pp. 59-60.

⁹ „Ley Orgánica 3/1979, de 18 de diciembre, de Estatuto de Autonomía para el País Vasco”, *BOE*, núm. 306, de 22 de diciembre de 1979, págs. 4-5.

¹⁰ Rajko Petrović, *Uloga istorijsko-političkog modela regionalizacije Španije u suzbijanju secesionizma u Kataloniji i Baskiji*, Doktorska disertacija, Fakultet političkih nauka, Beograd, 2021, p. 92.

accepted the Spanish constitutional framework, and then signed the Estella–Lizarrá Declaration in 1998, the first ceasefire agreement since its establishment. Although it violated it in the early 2000s, the Government of José Luis Zapatero began intensive negotiations on ceasefire in 2005. Reduced to the historical minimum of its strength, with the real support of barely 1% of the Basque public, in 2011 ETA agreed to hand over the remaining weapons to the Spanish authorities, so that in 2018 its leadership declared the definitive shutdown of the organization. The results of the ETA half-century actions are terrible - it killed 840, wounded 2,500 and kidnapped 80 people.¹¹

KLA – origin, development and operation

The Kosovo Liberation Army (KLA) was founded in 1994 by several Albanian leaders at the time, such as Agim Çeku, Fatmir Limaj, Ramush Haradinaj and Hashim Thaçi, but its undisputed leader from its founding until his death was Adem Jashari. It is a paramilitary and terrorist organization, whose goal was the establishment of an independent Albanian state of Kosovo in the territory of the AP of Kosovo at that time, and also the so-called Greater Albania in a wider perspective. Since the very beginning of its actions, the KLA proclaimed violent struggle as a means of coming to power, and the state of Serbia and its military and police formations as the main enemies that one cannot and must not negotiate with.¹² The KLA began its activities in 1996, when it entered into conflicts with the Serbian police in KiM through guerilla warfare. In addition to 10 policemen, who were killed by its members in the period from 1996 to 1998 (the attack on the police in Vuçitrn in 1997 is well-known), they also killed Serbian and Albanian civilians who did not want to obey them (a total of 24 in the studied period). Due to unconstitutional actions in a sovereign and internationally recognized state, such as FR Yugoslavia, which had a character of an armed rebellion, the authorities in Belgrade put the KLA on the list of terrorist organizations, and the United States did the same. However, dramatic events soon occurred in the field. Since 1998, the KLA has launched a fierce offensive, where the frontal conflict with the Serbian police has spread to practically the entire territory of the AP of KiM, and the terrorists managed to effectively control 1/3 of the observed territory at one point. The severity of the conflict is evidenced by the fact that during 1998, over 50,000 Serbian policemen were involved in the fighting, and that several tens of thousands of people had to leave Serbian and Albanian homes. Adem Jashari himself, among others, lost his life during the fierce confrontation between the KLA and the Serbian police in the village of Donje Prekaze near Srbica. After that, Hashim Thaçi took over the leadership of the KLA.¹³

---

¹¹ Ibid, pp. 92-93.

¹² Nikola Jović, *Ekstremizam i terorizam na Jugu Srbije*, Master rad, Univerzitet u Beogradu, Beograd, 2015, pp. 30-34.

¹³ Ibid. p. 31.

In March 1999, NATO, under the US directive, launched aggression against FR Yugoslavia due to the alleged ethnic cleansing that the Serbian state started with the assistance of police and paramilitary forces, and the staged (which was later proven) massacre of Albanians in the village of Račak was particularly used for the purpose of propaganda. The failed negotiations in Rambouillet near Paris (February-March 1999) between the leadership of FR Yugoslavia and the political representatives of the Albanians from KiM (with the mediation of the Contact Group) were also one of the immediate causes for the armed aggression against FR Yugoslavia, which was an unprecedented case in modern history. During the three months of fighting, NATO forces assisted and cooperated militarily, logistically and in every other way with the KLA, which was no longer in the State Department's list of terrorist organizations, but its members suddenly became "freedom fighters". Foreign mercenary formations, as well as regular and paramilitary formations from Albania, provided assistance to the terrorists. In a series of decisive battles, such as the Battle of Košare, the Battle of Paštrik and Operation Strela, the Yugoslav Army and the Serbian Police managed to preserve the entire territory of the AP of KiM, despite fierce attacks from a much superior enemy.¹⁴ With the Kumanovo Peace Agreement, signed on June 9, 1999, NATO stopped the bombing of Yugoslavia. The Yugoslav Army and the Police of the Republic of Serbia undertook to withdraw from the territory of KiM within 11 days, the ground safety zone was established between the central part of Serbia and KiM, and KFOR forces were tasked with disarming the KLA. A day later, the United Nations Security Council adopted the UN SC Resolution 1244, introducing the UN Interim Administration Mission (UNMIK) in Kosovo, but the sovereignty and territorial integrity of the FRY, i.e. Serbia, is guaranteed in that area. Although the KLA has been dissolved, its leadership assumed the highest political and social functions and continued to actively work on gaining the full independence of Kosovo. On March 17 and 18, 2004, Albanian extremists carried out ethnic cleansing of a great part of the remaining Serbian population in KiM, where several dozen people were killed, hundreds were wounded, more than 4,000 were expelled, more than 800 houses were set on fire, and 35 Orthodox temples and cultural monuments were destroyed or damaged.¹⁵ On February 17, 2008, the authorities in Prishtina unilaterally adopted the declaration of Kosovo independence, declaring it a sovereign and independent state. The Government of Serbia annulled such a decision as unconstitutional, but did not intervene militarily. The independence of Kosovo was soon recognized by the leading Western powers (US, Great Britain, Germany, France and others), and only five EU member states (Spain, Romania, Greece, Cyprus and Slovakia) did not do so.¹⁶ For several years, the so-called Brussels negotiations of the

¹⁴ Read more in: Nebojša Pavković i Boško Antić, *Košare i Paštrik srpski Termopili*, Medija centar "Obrana", Beograd, 2020.

¹⁵ Branko Jokić (ed.), *Martovski pogrom na Kosovu i Metohiji: 17–19. mart 2004: s kratkim pregledom uništenog i ugroženog hrišćanskog kulturnog nasleđa*, Ministarstvo kulture Vlade Republike Srbije i Muzej u Prištini, Beograd, 2004, pp. 50-69.

¹⁶ Oğuz Güner, „A Legitimacy Question in the European Union: The Kosovo Non-Recognition Quagmire”, *Avrasya Etüdleri*, Vol. 59, No. 1, 2021, p. 81.

authorities in Belgrade and Prishtina that resulted in the Brussels Agreement in 2013 that guaranteed the establishment of the Community of Serb Municipalities in the territory of KiM are ongoing, but the Albanian party has not yet fulfilled its part of the obligation.

The Basque autonomy and Kosovo independence – causes and consequences

Today, neither ETA nor the KLA exist anymore, but their actions have produced various results. On the one hand, the ETA did not fulfill its goal because the Basque Country has never even tried to secede from Spain, let alone declare independence. On the other hand, the KLA did cease to exist in 1999, but its leadership took over the political power in Prishtina and nine years later unilaterally declared the independence of Kosovo, where Albanians effectively exercise power to this day. Therefore, those two similar cases in which the same violent, i.e. terrorist and guerilla method of warfare was used, gave different results. All the mentioned facts related to the Basque and Kosovo case indicate that historical, national, linguistic and similar criteria were not decisive for the decision of a great part of the international community (that is, almost all Western centres of political power) to recognize the so-called Kosovo as an independent state, and at the same time no one even thought to discuss the idea of establishing the independent Basque Country. The reasons, obviously, should be sought in the geopolitical interests of the Western countries in the Balkans, as well as their interests in Spain, and also in the different strength of Spain and Serbia on the international scene.

Analysing the reasons for not supporting the idea of the independent Basque Country, it should be said that, firstly, Spain, during Francoism, when ETA was founded and began to operate, was geopolitically extremely important for the US as the leader of the Western bloc during the Cold War. On the one hand, the US could not allow the spread of communism in the territory of Western Europe, so a Marxist terrorist organization, such as ETA, was incompatible with its geostrategic interests as an ideological antipode to the Western model of democracy that the US exported to the world. At the same time, the official Washington needed Spain to establish military bases in its territory, given that Spain is the gateway to the Mediterranean, which had to be counted on in the event of a major military clash with the Warsaw Pact. Therefore, the US tolerated Franco's internal policy, including the Basque issue.¹⁷ Secondly, Spain is a Western European and Roman Catholic country that represents one of the historical symbols of the rise of the Western civilization. It is a very respectable country with "historic importance", a former colonial power, a country that represents a "window to the Latin American world" and whose language

---

¹⁷ Alberto Leonart Amsélem, „España, un antes y un después. El pacto U.S.A”, *Anales de Historia Contemporánea*, Vol. 16, No. 1, 2000, pp. 50-55.

is the second world language at the moment. Thirdly, Spain is one of the greatest EU countries and its important political, economic and security factor, without which European integration is unthinkable today. Fourthly, the Spanish crown is related to European and world courts by family and other ties and, as such, still has an important role in international relations, and it is certainly traditionally interested in protecting the territorial integrity of Spain. Fifthly, Spain has been a NATO member since 1982 and is an important link in the overall preservation of the North Atlantic security. Its land, naval and air forces represent a respectable military force, and Spain itself was a participant in NATO operations such as those in Afghanistan, Iraq and the bombing of FRY.¹⁸ Sixthly, Spain is a Roman Catholic country that throughout history has made an immeasurable contribution to the spread of Roman Catholicism to the New World. It has always been of exceptional importance for the Vatican, as evidenced by the concordat that the Vatican signed with Francoist Spain at the time of its greatest international isolation or the technocrats from the Roman Catholic organization Opus Dei that implemented the Spanish economic miracle of the 1960s and 1970s in practice.¹⁹ The Vatican, as a powerful not only religious, but also political institution, gives significant support to the preservation of the unity of Spain. Seventhly, the secession of the Basque Country or any part of Spain would produce a domino effect that would sweep over the rest of Europe. Scotland, Flanders, Padania and Corsica are just some of the European regions that would like to become independent nation states. Such a scenario is inadmissible for the European Union because it cherishes the idea of uniting Europeans and supranational cooperation in which state borders lose their meaning, especially the dissolution of the European continent into a great number of smaller states. This is exactly why official Brussels is one of the greatest proponents of unified Spain.

The reasons for supporting the project of establishing independent Kosovo are rather different from those used as arguments against the independence of the Basque Country and they are certainly dominated by geopolitical ambitions and the selective use of theoretical arguments in favour of secession. Firstly, the establishment of independent Kosovo in the short term, and the so-called Greater Albania in the long term, is undoubtedly a political project of the Western power centres with the aim of weakening the Serbian factor in the Balkans, which is traditionally perceived as pro-Russian, that is, as a potential way for Russia to get access to the warm sea. Here, above all, we mean the ambitions of the US, which was the main assistant in the military and political sense for the completion of this project on the field. Secondly, it is particularly important to mention the interest of the German factor not only when it comes to the support to the so-called independent Kosovo, but also active participation in the establishment and development of the Albanian nation and nationalism, with the official Vienna in the late 19th and early

---

¹⁸ Juan Avilés Farré, „España, OTAN y los conflictos de la antigua Yugoslavia”, *Anales de Historia Contemporánea*, Vol. 16, No. 1, 2000, págs. 93-94.

¹⁹ Rajko Petrović, „Špansko ekonomsko čudo od 1959. do 1973. godine”, gen. quote, pp. 67-68.

20th century particularly prominent. There are justified doubts that Germany participated in the foundation of the KLA in 1992 and its training, and that it also participated in planting the case of the massacre in Račak on the Serbian party in order to find a reason for NATO aggression against FRY.²⁰ After the unification in 1990, Germany returned to its imperialist efforts, and in particular, the centuries-old project of “penetration to the east” (Drang nach Osten), whose inevitable part is the control of the Balkans and the Serbian ethnic area as its central part.²¹ Thirdly, the support to the Muslim people in Kosovo, as well as in the Balkans in general, is part of a wider strategy of the Western power centres to present themselves to the world Muslim community in a different light compared to their actions in the Middle East, where they have been in a decades-long conflict with a great part of the Muslim people due to natural resources and the future of the State of Israel.²² Fourthly, the economic interests of the Western power centres in the natural resources of KiM are exceptional. It is the area rich in huge reserves of lead, zinc, nickel, cobalt, bauxite, copper, iron, magnesite and lignite, where the latter ranks fifth in the world.²³ Fifthly, KiM represents an important transit zone for transporting drugs from Asia (especially from Afghanistan, where several thousand tons of opium are produced annually, and several hundred tons of heroin can be obtained from it) to Western Europe and it is important to control it for this reason, as well.²⁴ Sixthly, the territory of KiM has special importance today in the context of migrant crisis, where it is a part of the so-called Western-Balkan migrant route through which, until 2015, almost a million migrants from the Middle East went.²⁵

Conclusion

The organizations ETA and KLA were two undoubtedly terrorist formations in Europe, which violently fought for the declaration of the independent Basque Country, that is, Kosovo, in the territories of sovereign and internationally recognized states. Despite the identical desires, determination, even strength on the field and the objective threat they represented, the results of their actions are different, because the Basque Country gained political autonomy, but not independence, while

---

²⁰ Read more in: Matijas Kincel, *Put u rat, Nemačka, NATO i Kosovo*, Službeni glasnik, Beograd, 2021.

²¹ Fotis Mavromatidis and Jeremy Leaman, „German Influence in the Western Balkans: Hegemony by Design or by Default?“, *Debatte*, Vol. 16, No. 1, 2008, p. 5.

²² Miroljub Jevtić, “Kosovski žeton”, *Politika*, 18.08.2011, <https://www.politika.rs/scc/clanak/188191/Sta-da-se-radi/Kosovski-zeton>, 22.9.2021.

²³ Milomir Stepić, “Kosovo and Metohija: geopolitički aspekti brzog rešenja i zamrznutog konflikta”, *Nacionalni interes*, vol. 38, no. 2, 2020, p. 19.

²⁴ „The illicit drug trade through South-Eastern Europe”, UNODC, Vienna, 2014, pp. 35-65.

²⁵ Natalija Perišić, “Zapadnobalkanska migrantska ruta: uticaj kandidature na članstvo u Evropskoj uniji na pozicije Srbije”, *Politička revija*, vol. 58, no. 4, 2018, p. 93.

the so-called Kosovo is *de jure* an integral part of Serbia, but is *de facto* independent from the authorities in Belgrade, where its independence is recognized by the leading world and European powers such as the US, Great Britain, Germany and France.

The reasons for double standards implemented by the Western power centres on the examples of the Basque Country and Kosovo and Metohija should, as previously explained, be sought in their geopolitical interests, and not in consistent observance of the principles of international law or valid arguments in favour of secession. The question arises: why should not the Basque people, as undoubtedly autochthonous population in the area of the Basque Country that really suffered from the institutional repression of the Francoist regime, have the right to their independent national state if, in addition to Albania, another one is established for Albanians? Why was the killing of Serbian civilians in KiM during the war in the 1990s classified as a “collateral damage” during the “righteous struggle of Albanians” for independence, while the killing of civilians throughout Spain, which was done by the ETA, was labelled as a terrorist and barbaric act by the Washington, Brussels and Berlin administration? Why does the alleged Albanian culture in KiM deserve full affirmation and protection through the institutions of an independent state (although it has never been a victim of systemic repression by the Serbian institutions), while the Basque culture, of exceptional age and authenticity, which was really a victim of systemic and institutional suppression by the Francoist regime, does not deserve the same treatment by the western part of the international community? Why has the Basque Country, as a region of Spain, never been the subject of any territorial division or delimitation, while, for example, the administration of the US President Donald Trump once, in 2018, showed an interest in the thesis on the delimitation of Kosovo and Metohija becoming a part of the negotiations on the future of the southern Serbian province?²⁶ All of these and many other questions have no other answer than the geopolitical interests and pragmatic reasons of the Western powers at a given moment, which draw a fine line between terrorists and freedom fighters when and where necessary.

Literature

[1] Јевтић, Миролуб. „Косовски жетон”, Политика, 18.08.2011, <https://www.politika.rs/scc/clanak/188191/Sta-da-se-radi/Kosovski-zeton>, 22.9.2021.

[2] Јокић, Бранко (ур.). *Мартовски погром на Косову и Метохији: 17–19. март 2004: с кратким прегледом уништеног и угроженог хришћанског културног наслеђа*, Министарство културе Владе Републике Србије и Музеј у Приштини, Београд, 2004.

[3] Кинцел, Матијас. *Пут у рат, Немачка, НАТО и Косово*, Службени гласник, Београд, 2021.

---

²⁶ Dušan Proroković, “Podela Kosova i Metohije: realnost ili zabluda?”, *Vojno delo*, No. 2/2022, April-June, p. 63.

[4] Маркссен, Кристиан. „Крымский кризис с точки зрения международного права”, *ДПП ИМП*, бр. 2, 2014, стр. 201-230.

[5] Павковић, Небојша и Антић, Бошко. *Кошаре и Паштрик српски Термопили*, Медија центар „Одбрана”, Београд, 2020.

[6] Перишић, Наталија. „Западнобалканска мигрантска рута: утицај кандидатуре за чланство у Европској унији на позиције Србије”, *Политичка ревија*, вол. 58, бр. 4, 2018, стр. 89-104.

[7] Петровић, Рајко. *Улога историјско-политичког модела регионализације Шпаније у сузбијању сецесионизма у Каталонији и Баскији*, Докторска дисертација, Факултет политичких наука, Београд, 2021.

[8] Петровић, Рајко. „Еволуција баскијског сепаратизма од 1959. до 2018. године”, *Годишњак Факултета безбедности*, бр. 1, 2018, стр. 189-206.

[9] Петровић, Рајко. „Историјско-политички модел регионализације у Шпанији: изазови и перспективе”, *Култура полуса*, вол. XV, бр. 37, 2018, стр. 55-67.

[10] Пророковић, Душан. „Подела Косова и Метохије: реалност или заблуда?”, *Војно дело*, бр. 2/2022, април-јун, стр. 55-74.

[11] Степић, Миломир. „Косово и Метохија: геополитички аспекти брзог решења и замрзнутог конфликта”, *Национални интерес*, вол. 38, бр. 2, 2020, стр. 7-30.

[12] Avilés Farré, Juan. „España, OTAN y los conflictos de la antigua Yugoslavia”, *Anales de Historia Contemporánea*, Vol. 16, No. 1, 2000, págs. 93-104.

[13] Douglass, William A. and Zulaika, Joseba. „On the Interpretation of Terrorist Violence: ETA and the Basque Political Process”, *Comparative Studies in Society and History*, Vol. 32, No. 2, 1990, pp. 238-257.

[14] Güner, Oğuz. „A Legitimacy Question in The European Union: The Kosovo Non-Recognition Quagmire”, *Avrasya Etüdleri*, Vol. 59, No. 1, 2021, pp. 81-112.

[15] Jović, Nikola. *Ekstremizam i terorizam na Jugu Srbije*, Master rad, Univerzitet u Beogradu, Beograd, 2015.

[16] „Ley Orgánica 3/1979, de 18 de diciembre, de Estatuto de Autonomía para el País Vasco”, *BOE*, núm. 306, de 22 de diciembre de 1979

[17] Leonart Amsélem, Alberto. „España, un antes y un después. El impacto U.S.A”, *Anales de Historia Contemporánea*, Vol. 16, No. 1, 2000, pp. 47-56.

[18] Petrović, Rajko. „Špansko ekonomsko čudo od 1959. do 1973. godine”, *Oditor – časopis za menadžment, finansije i pravo*, vol. 6, br. 1, 2020, str. 66-78.

[19] Mavromatidis, Fotis and Leaman, Jeremy. „German Influence in the Western Balkans: Hegemony by Design or by Default?”, *Debatte*, Vol. 16, No. 1, 2008, pp. 5-29.

[20] Sánchez-Cuenca, Ignacio. „The persistence of nationalist terrorism: the case of ETA”, in: Kledja Mulaj (ed.), *Violent Non-State Actors in Contemporary World Politics*, Juan March Institute, Madrid, 2008, pp. 1-31.

[21] „The illicit drug trade through South-Eastern Europe”, UNODC, Vienna, 2014, pp. 35-65.

Summary

This paper represents a comparative analysis of the struggle for independence of two European regions - the Basque Country and Kosovo and Metohija, whose main method of struggle was terrorist action, i.e. armed rebellion. The objective of the research is to show why, in the case of Kosovo, the KLA was first declared a terrorist organization by the western part of the international community, and then won the military support, as well as the support to illegal unilateral secession, while, on the other hand, the Basque terrorist organization ETA was characterized from the very beginning to the end of its existence as a terrorist organization, where Spain received full support in the fight against it, and also in the struggle against the secession of the Basque Country in general. The starting hypothesis of the paper is that the implementation of double standards in these two cases is the result of geopolitical interests of the Western power centres, and not observance of international law and conditions that in theoretical terms have to be met in order to allow secession of a part of the territory of a sovereign state. The results of the research show that, despite the fact that the Basque people are indigenous population in the territories they inhabit, have a specific language and culture and suffered various forms of repression during Francoism, they did not receive support for an independent state, unlike the Albanians from Kosovo and Metohija, who were allowed to do so, despite already having their home state Albania. The reasons for this lie in the fact that Spain is a country of the Western civilization, an important member of the European Union and a Roman Catholic country that enjoys the support of the Vatican, while the project of independent Kosovo is the result of geopolitical interests of the Western countries led by the United States. The current geopolitical situation tells us that we still cannot expect a solution to the Kosovo issue in favour of Serbia, and also that the policy of double standards cannot be sustainable in the long run, given that separatist movements in parts of the Western world (such as Catalan, Scottish and Flemish) are growing stronger and it is difficult to expect that the proclamation of the so-called Kosovo independence will remain a unique case, not a precedent. In methodological terms, the paper has used the case study method, comparative analysis method and historical method.

Key words: *Basque Country*, Kosovo and Metohija, secession, terrorism, ETA, KLA, geopolitics

© 2022 The Authors. Published by *Vojno delo* (<http://www.vojnodelo.mod.gov.rs>).

This article is an open access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution license (<http://creativecommons.org/licenses/by/3.0/rs/>).

